

Ewa Szostak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

INTELIĞENTNE SPECJALIZACJE W ROZWOJU REGIONU

Wstęp – od strategii lizbońskiej do Europy 2020

Podjęte na początku XXI wieku starania o wzrost innowacyjności i konkurencyjności UE przez realizację strategii lizbońskiej, a następnie odnowionej strategii lizbońskiej, nie przyniosły oczekiwanych efektów. Niepowodzenie w realizacji strategii lizbońskiej stało się podstawą do głębokiej rewizji i stworzenia nowych ram działania i stymulowania rozwoju Unii Europejskiej. W latach 2014-2020 rozwiązaniem problemu ma być nowe podejście zawarte w dokumencie pt.: *Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*¹, w którym UE przedstawiła swoją wizję europejskiej społecznej gospodarki rynkowej. Wyznaczone cele są pewną kontynuacją działań podjętych wcześniej, które znajdują odzwierciedlenie w nowych priorytetach²:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Tak określonym priorytetem służyć mają przyjęte inicjatywy flagowe. Jest to m.in. Unia innowacji³, będąca strategiczną koncepcją innowacji UE. Dokument ten ma być podstawą realizacji strategii „Europa 2020”. Główną ideą ma być przekształcanie pomysłów w miejsca pracy, rozwój ekologiczny i społeczny. Potwierdzeniem dla idei inteligentnych specjalizacji jest przyjęcie programu Horizon 2020⁴, będącego największym narzędziem wsparcia badań i innowacji, realizującym Unię innowacji i Europę 2020.

¹ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM (2010) 2020, Bruksela, 3.03.2010.

² Ibid., s. 6.

³ „Unia innowacji” – przekształcanie pomysłów w miejsca pracy, rozwój ekologiczny i społeczny, Bruksela 6.10.2010, IP/10/1288, <http://europa.eu>, dostęp: 2.11.2010.

⁴ Horyzont 2020 <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>, dostęp: 17.05.2014.

Kolejną inicjatywą jest *Europejska agenda cyfrowa*⁵, której celem jest zapewnienie zrównoważonego wzrostu gospodarczego i korzyści społecznych z wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych. Dokument ten skupia się na tworzeniu inteligentnych specjalizacji. Koncepcja inteligentnej specjalizacji została również uwypuklona przez Komisję ds. Komunikacji w komunikacie KE *Wkład polityki regionalnej w zrównoważony wzrost w ramach strategii Europa 2020*⁶.

Ważną z punktu widzenia omawianego zagadnienia jest również inicjatywa przewodnia *Polityka przemysłowa w erze globalizacji*. W bieżącym okresie programowania przemysł jest ważnym elementem nowego modelu wzrostu gospodarczego UE. Nowe podejście do polityki przemysłowej ma zwiększyć konkurencyjność UE, wpisując się w priorytety strategii „Europa 2020”.

Bezpośrednim źródłem koncepcji inteligentnych specjalizacji regionalnych była krytyka dotychczasowej polityki innowacyjnej, naukowo-badawczej i przemysłowej. Odzwierciedleniem tego jest przeprowadzenie wielu analiz i krytycznych opracowań dotyczących oceny stanu gospodarki wiedzy i innowacji oraz sposobu implementacji polityki rozwoju.

1. Paradygmat rozwoju oparty na inteligentnych specjalizacjach

Podstawą rozwoju opartego na inteligentnych specjalizacjach jest polityka, której idea zawarta jest w *place-based-innovation policy*, a więc polityce skoncentrowanej terytorialnie ze szczególnym uwzględnieniem innowacji w procesie rozwoju. Idea ta dopiero w bieżącym okresie programowania nabrała szczególnego znaczenia. Pierwsze wzmianki na temat inteligentnych specjalizacji w zakresie gospodarki sektorowej i badań dotyczących luki produktywności między UE a USA można odnaleźć w badaniach grupy ekspertów, tzw. The Knowledge for Growth (K4G) z 2009 roku pod przewodnictwem D. Foreya, powołanej przez Komisję ds. Badań w 2005 roku⁷.

Podejście *place-based* oznacza, że dla rozwoju duże znaczenie ma uwzględnienie kontekstu geograficznego z punktu widzenia cech instytucjonalnych, kulturowych i społecznych. Skupia się na wykorzystaniu, w prowadzonej polityce na poziomie regionalnym/lokalnym, wiedzy o specyfice danego miejsca oraz roli instytucji. Takie podejście do prowadzenia polityki u progu XXI wieku

⁵ Europejska agenda cyfrowa, http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda, dostęp: 17.04.2014.

⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/comm_en.htm.

⁷ Zob. szerzej http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm, dostęp: 17.05.2014.

stało się podstawą polityki rozwoju regionalnego i polityki spójności UE. Natomiast zastosowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji w kontekście rozwoju regionalnego uwzględnia ograniczenia zarówno zasobów, jak i budżetów oraz czynniki zewnętrzne rozwoju. Ponadto uwzględnia specyfikę sektorową, powiązania między sektorami, a także infrastrukturę innowacyjną. Dlatego podejście oparte na wzmacnianiu posiadanych potencjałów i rozwijaniu nowoczesnych dziedzin może sprzyjać rozwojowi danego obszaru⁸.

Można powiedzieć, że nowy paradygmat rozwoju regionalnego oznacza rozwój skoncentrowany (zogniskowany) terytorialnie (*place-based*), wielopoziomowy, innowacyjny i dostosowany do różnych regionów. Według raportu F. Barca⁹ należy uznać, że rozwój skoncentrowany terytorialnie powinien stanowić główny model rozwoju, ponieważ oferuje on lepszy dostęp do dóbr, usług, informacji oraz promuje innowacje i przedsiębiorczość. Cechą takiego podejścia do rozwoju jest: dostosowanie interwencji do specyficznych cech i potrzeb danego miejsca z wykorzystaniem endogennych zasobów i wiedzy. Obecnie podkreśla się, że rozwój i jego wzrost zależą od konkurencyjności i czynników ją kształtujących, takich jak innowacje, sieci, jakość kapitału ludzkiego i przedsiębiorczość, podczas gdy poprzedni model rozwoju bazował głównie na wzroście inwestycji i inwestycjach infrastrukturalnych¹⁰.

Mówiąc o paradygmacie należy wskazać teorie i doktryny, które stanowią kierunki wyznaczone przez nową drogę rozwoju. Cele i założenia inteligentnej specjalizacji odnoszą się m.in. do teorii produktu podstawowego H. Innesa (teoria wskazująca na specjalizację produkcyjną i skupienie na określonej grupie towarów, które mogą być konkurencyjne na innych rynkach, jako podstawę rozwoju regionalnego), teorii obfitości zasobów Heckschera-Ohlina (założenia twierdzenia mówią o specjalizacji produkcji w zależności od tego, który czynnik obficie występuje w danym kraju), koncepcji elastycznej produkcji (podstawą rozwoju są wyspecjalizowane MŚP współpracujące ze sobą), koncepcji klastrów M. Portera (w której podkreśla się bliskość geograficzną współpracujących podmiotów) oraz rozwoju endogenicznego (zakładającej, że rozwój regionalny powinien być efektem wewnętrznym, tworzonym poprzez regionalne, endogeniczne zasoby fizyczne i społeczne).

Ogólnie można zdefiniować inteligentną specjalizację jako działania oparte na identyfikacji i wyborze dziedzin o największym potencjale, mających wpływ na zapewnienie przewagi konkurencyjnej regionu w skali międzynarodowej. Na tych dziedzinach powinno koncentrować się wsparcie szczególnie w zakresie B+R.

⁸ F. Barca, An Agenda for a Reformed Cohesion Policy-Independent Report, European Commission, Brussels 2009.

⁹ Ibid.

¹⁰ Zob. szerzej: J. Bachtler, D. Yuill, Policies and strategies for regional development: a shift in paradigm?, Regional and Industrial Policy Research Paper 46(2001)

Tabela 1

Zmiana paradygmatu rozwoju regionalnego

	Stary paradygmat	Nowy paradygmat
Podstawowa teoria	Teoria lokalizacji przemysłu, główne czynniki rozwoju są cechą regionu, np. koszty produkcji, dostępność do siły roboczej	Teoria regionów uczących się, główne czynniki to zdolności, możliwości regionu w zakresie przyswajania, wykorzystania i tworzenia wiedzy
Cel	Sprawiedliwość poprzez zrównoważony rozwój regionalny	Wzrost konkurencyjności i wartości, np. przedsiębiorczość, innowacje
Podstawa polityki	Czasowa równowaga w regionach słabiej rozwiniętych	Wzmocnienie potencjałów we wszystkich regionach oddziałujących na wzrost konkurencyjności poprzez strategiczne programowanie regionalne, np. inteligentne specjalizacje
Działania	Podejście sektorowe z ograniczoną liczbą sektorów	Podejście projektowe oparte na ujęciu zintegrowanym i wszechstronnym z uwzględnieniem współpracy i relacji z otoczeniem (zintegrowane projekty rozwojowe)
Przestrzeń	Koncentracja na zacofanych, opóźnionych regionach administracyjnych	Wszystkie regiony ze szczególnym uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych
Podejście	Jednorodne	Specyficzne dostosowane do miejsca – <i>place-based</i>
Koncentracja	Inwestycje zewnętrzne i transfery	Endogenne czynniki rozwoju i wiedza
Instrumenty	Oddziaływanie bodźcowe przez subsydiowanie i pomoc państwa skoncentrowaną na infrastrukturze technicznej i przedsiębiorstwach (często dla indywidualnych firm)	Programy rozwoju oparte na różnych inwestycjach w sferze twardej i miękkiej np. rozwój przedsiębiorczości, rynek pracy, infrastruktura
Aktorzy/organizacje	Zarządzanie centralne z przesuwaniem kompetencji z góry na dół	Polityka oparta na współpracy na różnych poziomach zarządzania i z różnymi aktorami
Rezultat	Ewaluacja <i>ex post</i> , mierzalność wyników	Ewaluacja <i>ex ante</i> , ewaluacja <i>ex post</i> wobec trudności w mierzeniu efektów

Źródło: T. Vanthillo, A. Verhetsel, Paradigm change in regional policy: towards smart specialisation? Lessons from Flanders (Belgium), „Belgeo” 2012, No. 1-2, Inaugural issue, s. 5

2. Inteligentne specjalizacje jako podstawa tworzenia nowych regionalnych strategii innowacji (RIS3)

Inteligentna specjalizacja to zarówno koncepcja wpisana w strategię innowacji, jak również narzędzie stosowane przy kształtowaniu i budowaniu obecnej i przyszłej pozycji regionu bądź państwa w gospodarce opartej na wiedzy¹¹. Zakłada się, że nie istnieje państwo lub region będący liderem we wszystkich obszarach nauki i innowacyjności. Jednak każdy z nich ma określony potencjał,

¹¹ Zob. szerzej: P. David, D. Foray, B. Hall, Smart Specialisation. The concept, Knowledge Economists Policy Brief No. 9.

pozwalający osiągnąć przewagę konkurencyjną w konkretnej dziedzinie. Jak wynika z przyjętych priorytetów „Europy 2020”, przyszłość Europy oparta została na inteligentnym i zrównoważonym wzroście, który służyć będzie włączeniu społecznemu. Podstawowym wyzwaniem UE pozostaje rozwój oparty na wiedzy i innowacji. Praktycznym przejawem inteligentnych specjalizacji sprzyjających takiemu rozwojowi jest nowe podejście do tworzenia i wyznaczania celów w regionalnych strategiach innowacji (RIS3). Idea takiego podejścia skupia się na optymalnym wykorzystaniu potencjału poszczególnych regionów i wyznaczeniu kierunków rozwoju zgodnych z ich specyficznymi uwarunkowaniami, czyli dopasowaniu w trójkącie: nauka – edukacja – gospodarka¹².

Ponadto inteligentne specjalizacje powinny ułatwić przechodzenie do gospodarki efektywnie wykorzystującej zasoby i gospodarki niskoemisyjnej, która wymaga podejścia innowacyjnego oraz dużych inwestycji dla osiągnięcia trwałego wzrostu. Wzrost przyczyniający się do włączenia społecznego, a oparty na inteligentnych specjalizacjach, powinien prowadzić do spójności terytorialnej regionów przez tworzenie lepszych miejsc pracy. RIS3 powinny skupiać się na sektorach lub grupach sektorów charakteryzujących się koncentracją i posiadających przewagę konkurencyjną w skali krajowej i ponadnarodowej jako endogennych potencjałach rozwojowych. Sektory te powinny być dobrze zakorzenione w gospodarce regionu, wykazywać pokrewieństwo technologiczne oraz połączenia kooperacyjne wewnątrz i między sektorami.

Cele, jakie wyznacza inteligentna specjalizacja, koncentrują się na¹³:

- przeciwdziałaniu fragmentacji i duplikacji badań naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA),
- osiągnięciu masy krytycznej w kluczowych dla konkurencyjności Europy obszarach i sektorach,
- rozprzestrzenianiu technologii ogólnego zastosowania, zwłaszcza przez wykorzystywanie ich w produktach i usługach,
- wzmocnieniu lokalnych potencjałów w zakresie prowadzenia działalności B+R+I (*stairways to excellence*),
- wzmocnieniu zaangażowania różnych interesariuszy w proces tworzenia strategii (*entrepreneurial discovery process*),
- programowaniu i wdrażaniu polityk opartych na dowodach (*evidence-based policy*).

¹² <http://www.rsi.lubelskie.pl/index.php/regionalna-strategia-innowacji>, dostęp: 20.05.2014.

¹³ M. Rudnicka, Koncepcja smart specialisation a polityka spójności UE po 2014, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego, Wydział Innowacyjności, materiały ze spotkania informacyjnego w UMWD.

RIS3 to regionalne strategie innowacji trzeciej generacji, które wg podręcznika powinny spełniać pięć ważnych kryteriów¹⁴:

1. Koncentracji wsparcia prowadzonej polityki i inwestycji na najważniejszych krajowych/regionalnych priorytetach i potrzebach w zakresie rozwoju opartego na wiedzy, w tym działań związanych z ICT;
2. Wykorzystanie mocnych stron, wzrostu konkurencyjności i potencjałów państwa/regionu;
3. Pobudzanie innowacji technologicznych oraz praktycznych i stymulowanie inwestycji sektora prywatnego;
4. Angażowanie wszystkich aktorów/interesariuszy, zachęcanie do innowacji i eksperymentowania;
5. Systemy monitorowania i oceny oparte na obiektywnych danych.

3. Inteligentna specjalizacja – wymiar krajowy

W czerwcu 2011 roku Komisja Europejska utworzyła Platformę Inteligentnej Specjalizacji. Jej celem jest pomoc władzom krajowym i regionalnym odpowiedzialnym za rozwój regionalny w tworzeniu strategii badawczych i innowacyjnych opartych na idei *smart specialization RIS3*. Platforma jest zarządzana przez zespół Wspólnego Centrum Badawczego (JRC-IPTS) w Sewilli. Obecnie uczestnikami/członkami Platformy jest 15 państw i 151 regionów, z tego 9 krajów i 116 regionów ma zidentyfikowane obszary inteligentnej specjalizacji¹⁵. Polska i polskie regiony również są członkami Platformy. Na poziomie krajowym wskazano pięć działów tematycznych, w których wyznaczono 16 inteligentnych specjalizacji¹⁶. Dziewięć polskich województw (kujawsko-pomorskie¹⁷, lubelskie¹⁸, mazowieckie¹⁹, zachodniopomorskie²⁰, opolskie²¹, podkarpackie²², pomorskie²³, święto-

¹⁴ D. Foray et al., Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3), May 2012, Smart Specialisation Platform S3, European Commission, Regional Policy, s. 8.

¹⁵ Smart Specialization Platform S3, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>.

¹⁶ Krajowa strategia inteligentnej specjalizacji (KSIS), Warszawa 2013.

¹⁷ Inteligentna specjalizacja (IS) w województwie kujawsko-pomorskim, Załącznik nr 5 do RSI WK-P 2014-2020, s. 30.

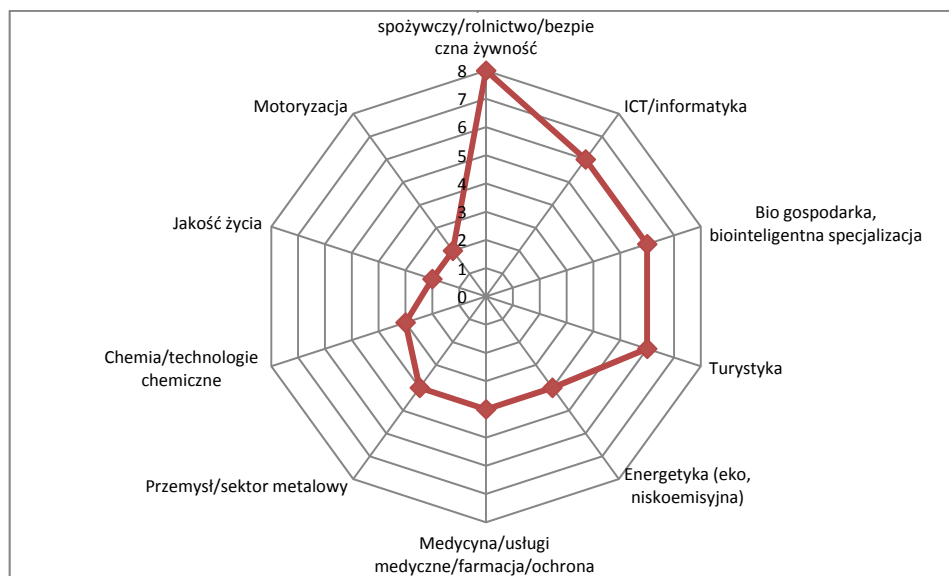
¹⁸ Projekt Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin, maj 2013, s. 17.

¹⁹ Inteligentna Specjalizacja Województwa Mazowieckiego, załącznik nr 2 do Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Mazowieckiego 2013-2020, Warszawa 2013, s. 4-8.

²⁰ Założenia do procesu identyfikacji inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, Wydział Zarządzania Strategicznego Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin styczeń 2014, s. 3-4.

²¹ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 24.03.2014, s. 81-85.

krzyskie²⁴, warmińsko-mazurskie²⁵) już zidentyfikowało swoje inteligentne specjalizacje, wskazując od 3 do 16 obszarów. Nie zawsze liczba obszarów zidentyfikowanych w dokumentach regionalnych jest zgodna z wykazanymi na Platformie S3. Ponadto nie wszystkie wskazane specjalizacje znalazły odniesienie w obszarach priorytetowych UE. Każdy z regionów zastosował inne podejście do wyboru specjalizacji regionalnej, dlatego jako specjalizacje wskazano branże i technologie (por. rys. 1).



Rys. 1. Najczęściej wybierane specjalizacje

Dotychczasowe budowanie RSI opierało się na horyzontalnym wspieraniu czynników i zasobów w celu umożliwienia wszystkim uczestnikom tworzenia innowacyjnych produktów. Jednym z celów było budowanie sieci powiązań i brakujących elementów systemu oraz wzajemnych powiązań między nimi. Budowa RSI nie została zakończona, brak wiedzy pragmatycznej oraz odpowiedniej dla regionu bazy instytucjonalnej może mieć poważny wpływ na brak efektów prowadzenia polityki opartej na inteligentnych specjalizacjach. T. Mar-

²² Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), projekt, s. 31-40.

²³ <http://prfpk.pl/1,146,Konferencja-Polaczyliśmy-sily-dla-rozwoju-Mikro-i-Malej-Przedsiębiorczosci---Inicjatywa-JEREMIE-szansa-rozwoju-obszarow-slabych-strukturalnie-w-województwie-pomorskim-Rowy-16-17-07-2012-.html>, dostęp 25.05.2014.

²⁴ Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014-2020+, listopad 2013, s. 28.

²⁵ <http://www.olsztyn.procivis.org.pl/test/>, dostęp: 25.05.2014.

kowski wskazuje, że „polityka zarówno w wymiarze inter- i intraregionalnym musi być polityką zintegrowaną – tj. nastawioną na rozwój RSI w ścisłym powiązaniu z selektywną polityką wybranych specjalizacji w regionie (...)”²⁶.

Można zadać pytanie, czy władze regionalne upatrują zagrożenia w ujednoczeniu kierunków rozwoju i stawiają również na inne niż proponuje UE kierunki? Zakładając, że postęp technologiczny następuje bardzo szybko, a czas życia produktów skraca się nawet do kilku miesięcy, to przewidywanie, jakie technologie będą stanowiły podstawę wzrostu, rozwoju i przewagi konkurencyjnej w przyszłości, jest dość ograniczone. Aby pozyskać fundusze z UE, należy określić cele rozwoju i wskazać na te specjalizacje, które wyznaczone są na poziomie ponadnarodowym. Jednak szersze wyznaczanie obszarów specjalizacji może uzyskać akceptację i wsparcie poprzez realizację kontraktów terytorialnych. Równocześnie można zadać kolejne pytanie: skąd pozyskać środki na wsparcie wielu specjalizacji w regionie, jeśli nie uzyskają akceptacji ze strony UE bądź władz krajowych?

Podsumowanie

Inteligentna specjalizacja w swoim założeniu jest naturalnym i prostym instrumentem wzmacniającym rozwój i konkurencyjność regionu. Jednak aby to narzędzie przyniosło zamierzone efekty, konieczne jest istnienie odpowiedniego otoczenia oraz skomplikowanych relacji między poszczególnymi elementami systemu. Koncepcja inteligentnych specjalizacji regionalnych wynika z połączenia polityki sektorowej z regionalną i często nazywana jest swego rodzaju trzecią generacją systemów innowacji.

W Polsce realizacja tej koncepcji napotyka na trudności. Odnawiane bądź nowe regionalne strategie innowacyjne, choć zawierają zapisy o inteligentnych specjalizacjach, to często wskazując je, nie respektują zasad i mechanizmów ich wyboru oraz kształtowania polityki innowacyjnej.

Literatura

- Bachtler J., Yuill D., Policies and strategies for regional development: a shift in paradigm?, Regional and Industrial Policy Research Paper 46(2001).
- Barca F., An Agenda for a Reformed Cohesion Policy-Independent Report, European Commission, Brussels 2009.

²⁶ T. Markowski: Strategiczne dylematy polityki innowacyjnej zorientowanej na inteligentne specjalizacje, w: Polityka rozwoju regionów oparta na specjalizacjach inteligentnych; red. K. Malik, Studia, t. CLV, KPZK PAN, Warszawa 2013, s. 69.

- David P., Foray D., Hall B., Smart Specialisation. The concept. Knowledge Economists Policy Brief No. 9.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM (2010) 2020, Bruksela, 3.03.2010.
- Europejska agenda cyfrowa, http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda, dostęp: 17.05.2014.
- Forey D., Goddard J., Goenga X., Landabaso M., McCann P. et al., Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3), May 2012, Smart Specialisation Platform S3, European Commission, Regional Policy.
- Horyzont 2020 <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>, dostęp: 17.05.2014.
- http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm, dostęp: 17.05.2014.
- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/comm_en.htm, dostęp: 15.05.2014.
- <http://prfpk.pl/1,146,Konferencja-Polaczyliśmy-sily-dla-rozwoju-Mikro-i-Malej-Przedsiębiorczosci-Inicjatywa-JEREMIE-szansa-rozwoju-obszarow-slabych-strukturalnie-w-województwie-pomorskim-Rowy-16-17-07-2012-.html>, dostęp: 25.05.2014.
- <http://www.olsztyn.procivis.org.pl/test/>, dostęp: 25.05.2014.
- <http://www.rsi.lubelskie.pl/index.php/regionalna-strategia-innowacji>, dostęp: 20.05.2014.
- Inteligentna specjalizacja (IS) w województwie kujawsko-pomorskim, Załącznik nr 5 do RSI WK-P 2014-2020.
- Inteligentna Specjalizacja Województwa Mazowieckiego, załącznik nr 2 do Regionalnej Strategii Innowacji.
- Krajowa strategia inteligentnej specjalizacji (KSIS), Warszawa 2013.
- Projekt Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin, maj 2013.
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 24.03.2014.
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3), projekt.
- Rudnicka M., Koncepcja smart specialisation a polityka spójności UE po 2014, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie, Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego, Wydział Innowacyjności, materiały ze spotkania informacyjnego w UMWD.
- Smart Specialization Platform S3, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>, dostęp z dnia 10.05.2014.
- Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3). Od absorpcji do rezultatów – jak pobudzić potencjał województwa świętokrzyskiego 2014-2020+, listopad 2013.
- Unia innowacji – przekształcanie pomysłów w miejsca pracy, rozwój ekologiczny i społeczny, Bruksela 6.10.2010, IP/10/1288, <http://europa.eu>, dostęp 2.11.2010.
- Założenia do procesu identyfikacji inteligentnych specjalizacji województwa zachodniopomorskiego, Wydział Zarządzania Strategicznego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin, styczeń 2014.

SMART SPECIALIZATION IN DEVELOPMENT OF THE REGION

Summary

The level of innovativeness of the EU towards USA and Japan and other Asian economies raises concerns and a desire to reduce the differences between them since many years. Despite attempts to intensify the development, the basis of which the human capital and the development of science and technologies are to be, the realized strategies have not brought expected results. The level of competitiveness of economies, what is connected with the quality of life of residents depends indirectly also on the level of innovativeness. The aim of the article is to analyze the strategy based on smart specializations, which are part of the regional development paradigm.